

МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

**Кафедра теоретичної та прикладної економіки
Кафедра управління персоналом та економіки праці**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Ректор, Голова приймальної комісії
Войтович Р.В.
22 жовтня 2020р.
Київ

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ДО АСПІРАНТУРИ
зі спеціальності 051 «Економіка»**

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

(ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ)

Київ 2020

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 051 «Економіка». К.:
ІПК ДСЗУ, 2020.40 с.

Укладачі програми:

Кожем'якіна Світлана Миколаївна, доктор економічних наук, професор; Калініна
Світлана Петрівна, доктор економічних наук, професор

Рецензент: Лутай Лариса Анатоліївна, доктор економічних наук, професор

Програма затверджена на засіданні кафедри теоретичної та прикладної економіки
ІПК ДСЗУ, протокол № 7 від 05.03.2020 р.

Завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки

Кожем'якіна С.М.

(підпис)

Програма затверджена на засіданні кафедри управління персоналом та економіки
праці ІПК ДСЗУ, протокол № 10 від 11.03.2020 р.

В.о. завідувача кафедри управління персоналом та економіки
праці

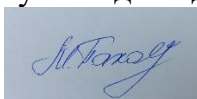
Пекін А.Ю.

(підпис)

Схвалено Вченою радою Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості
України, протокол № 4 (156) від 22.04.2020р.

«Погоджено»

Завідувач науково-дослідної частини

Пахомова М.В.

(підпис)

Заступник голови приймальної комісії

Ворона П.В.

(підпис)

©Кожем'якіна С.М., Калініна С.П., 2020
©Інститут підготовки кадрів державної
служби зайнятості України (ІПК ДСЗУ),
2020

ВСТУП

Програма вступного іспиту зі спеціальності 051 «Економіка» адресується майбутнім здобувачам ступеня доктора філософії у відповідній галузі наук за спеціалізаціями: «Економіка та управління національним господарством» та «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика». Програма створена з урахуванням вимог та рекомендацій МОН України.

Вступний іспит зі спеціальності проводиться з метою встановлення глибини професійних знань, наукового і культурного кругозору майбутнього здобувача наукового ступеня доктора філософії, підготовленості його до самостійної науково-дослідної діяльності. Складання іспиту є обов'язковим для прийняття рішення щодо зарахування абітурієнтів до аспірантури.

Програма вступного іспиту зі спеціальності 051 «Економіка» складається з таких частин: змісту програми, орієнтовного переліку екзаменаційних питань та списку літератури за кожною спеціалізацією, системи оцінювання відповідей на іспиті.

До складу комісії з приймання вступного іспиту зі спеціальності входить не менше трьох фахівців, два з яких мають бути докторами наук, третій – доктором або кандидатом наук з цієї спеціальності.

На вступних іспитах можуть бути присутні ректор ІПК ДСЗУ, проректор, представники Міносвіти України.

Вступні іспити проводяться з використанням білетів. Для підготовки до відповіді використовуються спеціальні листки, що зберігаються після іспиту протягом року.

Рівень знань аспіранта оцінюється за чотирибальною системою “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ: «ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ»

1. Структура національної економіки

Сутність та види структурних пропорцій в економіці. Структура економіки за формами власності. Організаційна структура економіки, секторний поділ економіки. Основні пропорції відтворювальної структури економіки та їх вплив на економічне зростання. Структура економіки за видами економічної діяльності. Регіональна структура економіки та її види. Основні структурні пропорції у зовнішній торгівлі.

Сутність та концепції структурної політики в економіці. Активна структурна політика. Напрями активної структурної політики. Пасивна структурна політика. Стратегія структурних змін в економіці та критерії пріоритетності у структурній політиці. Методи структурної політики.

2. Роль держави в національній економіці

Держава як інститут реалізації суспільних інтересів. Економічні функції держави: формування правових засад функціонування економіки; емісія грошей; усунення вад ринкового саморегулювання; перерозподіл доходів і ресурсів; стабілізація економіки; антимонопольна діяльність держави.

Виробництво суспільних товарів як функція держави. Властивості суспільних товарів. Чисті й змішані суспільні та приватні товари.

Позитивні й негативні зовнішні ефекти (екстерналії). Неповнота ринків Недосконалість інформації. Інформаційна асиметрія на ринку.

Держава як суб'єкт розподілу доходів і ресурсів. Власність в системі розподілу. Націоналізація та приватизація державного майна як методи розподілу власності.

Роль податків у перерозподілі доходів. Державний бюджет в системі розподілу.

3. Сутність та моделі державного регулювання національною економікою

Об'єктивна необхідність державного втручання в економіку. Відмови ринкових механізмів. Основні функції державного регулювання економіки. Мета та цілі державного регулювання економіки. Суб'єкти та об'єкти державного регулювання. Інструменти державного регулювання економіки.

Функції ринку та обмеженість його регулюючого механізму. Кейнсіанська теорія як методологічна основа державного регулювання економіки. Розвиток механізму державного регулювання економіки в інших макроекономічних теоріях.

Моделі регулювання економіки в розвинених країнах світу. Американська (ліберальна) модель регулювання економіки. Німецька (неоліберальна) модель регулювання, що спрямована на усунення перешкод для конкуренції. Західноєвропейська модель (кейнсіанська) регулювання.

Шведська (скандинавська) модель регулювання. Японська модель регулювання. Неоінституційна модель.

4. Інституціональні зміни в національній економіці

Державна політика інституційних перетворень у національній економіці. Концепції реформування відносин власності. Самоуправлінська концепція. Концепція приватизації. Світовий та національний досвід реформування відносин власності. Основні напрями, принципи та пріоритети приватизації в Україні. Завдання та функції органів центральної влади щодо управління процесами роздержавлення та приватизації.

Етапи приватизації в Україні. Структура, порядок розробки та прийняття Державної програми приватизації. Об'єкти та способи приватизації. Корпоратизація державних підприємств. Приватизація державних підприємств переданих в оренду. Особливості приватизації підприємств-монополістів. Методи оцінки вартості об'єктів приватизації. Наслідки приватизації та їх вплив на розвиток національної економіки. Управління державними корпоративними правами: стратегія, функції та завдання органів державної влади.

5. Державний сектор економіки та функції органів державного управління економікою

Поняття державного сектора економіки. Сектор загального державного управління. Ефективність державного сектору економіки. Регулювання діяльності установ сектора загального державного управління, джерела та порядок фінансування цих установ. Кошториси бюджетних установ. Сутність кошторису бюджетної установи. Бюджетні призначення. Організація складання, розгляду, затвердження та виконання кошторисів. Бюджетний запит. Лімітна довідка. Одержувач бюджетних коштів.

Державні закупівлі як засіб задоволення державних потреб. Сутність державних закупівель. Державні потреби в продукції (роботах, послугах). Державні замовники. Механізм державних закупівель.

Необхідність державного управління економікою. Об'єкти і суб'єкти державного управління. Управлінські відносини між суб'єктами та об'єктами, субординаційний та координаційний характер відносин між ними. Основні риси державного управління. Цілі державного управління та їх види.

Верховна рада як законодавчий орган управління економікою. Закони Верховної ради як правова база функціонування економіки. Роль основних законодавчих актів у сфері економіки: закони про власність та підприємницьку діяльність; закони про функціонування фінансового сектору економіки; закони про зовнішньоекономічну діяльність; закони про добробут та соціальний захист населення.

Функції Кабінету Міністрів у сфері економіки як центрального органу виконавчої влади. Відносини уряду з Президентом України та Верховною радою. Система і основні функції загальноекономічних міністерств (Міністерство економіки, Міністерство фінансів тощо). Роль галузевих органів державного управління економікою (Міністерство промислової політики, Міністерство аграрної політики тощо). Роль місцевих органів влади в

управлінні економікою. Сутність державної економічної політики. Складові та напрями державної економічної політики. Основні види економічної політики. Механізм реалізації державної економічної політики. Оцінка реалізації державної економічної політики. Методи економічної політики. Інструменти економічної політики.

6. Фінансово-кредитне регулювання

Державний бюджет як фінансовий план держави, його функції. Джерела доходної частини бюджету та їх регулювання. Структура видатків бюджету. Міжбюджетні відносини. Бюджетний дефіцит та джерела його фінансування. Державний борг. Податки як інструмент державного регулювання економіки. Системи оподаткування: пропорційна, прогресивна, регресивна. Основні функції податків: фіскальна, стимулююча, розподільча, соціальна. Еластичність та динамічність податків. Податковий тягар. Грошово-кредитне регулювання економіки. Стратегічні цілі грошово-кредитної політики: забезпечення повної зайнятості та підтримання стабільності грошової одиниці. Тактичні цілі грошово-кредитної політики. Основні інструменти грошово-кредитного регулювання економіки. Міжнародні резерви центрального банку та їх роль в грошово-кредитній політиці.

7. Державне регулювання інвестиційної діяльності

Інвестиції як фактор сукупного попиту та економічного зростання. Суб'єкти та об'єкти інвестиційної діяльності. Класифікація форм і видів інвестицій. Визначення пріоритетних сфер інвестування. Джерела інвестування. Державна інвестиційна політика. Пряме управління державними інвестиціями. Бюджет як джерело державних капіталовкладень. Податкове регулювання інвестиційної діяльності. Фінансово-кредитне регулювання інвестиційної діяльності. Амортизаційна політика держави. Фактор часу в оцінці витрат і результатів інвестиційної діяльності. Оцінка інфляції та ризиків в процесі прийняття інвестиційних рішень. Показники економічної ефективності інвестицій.

8. Державне регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності

Науково-технічний прогрес як основний фактор економічного зростання. Науково-технічна політика: цілі, завдання та напрями. Організаційні засади науково-технічної політики в Україні. Форми та методи реалізації науково-технічної політики. Державні науково-технічні програми. Державне замовлення в науково-технічній сфері. Державна науково-технічна експертиза. Фінансове забезпечення науково-технічних програм. Інноваційна діяльність та інноваційна політика. Мета та функції інновацій. Етапи інноваційного процесу. Класифікація інновацій. Принципи державної інноваційної політики. Складові організаційно-економічного механізму інноваційної політики: визначення державних пріоритетів; розробка державних цільових програм; фінансове регулювання інноваційної діяльності; захист інтелектуальної власності;

міжнародна наукова кооперація.

9. Державне регулювання підприємницької діяльності та антимонопольна політика

Підприємництво як об'єкт державного регулювання. Економічна сутність підприємництва. Види підприємницької діяльності та їх характеристика. Інноваційне підприємництво. Організаційно-правові форми підприємництва. Банкрутство та санація підприємств. Проблема детінізації підприємницької діяльності. Механізм державного регулювання підприємництва. Ліцензування підприємницької діяльності. Реєстрація та ліквідація підприємств. Інспекція та контроль за діяльністю підприємств. Система державної підтримки підприємництва. Фінансові важелі державного регулювання підприємництва.

Антимонопольна політика: сутність та необхідність. Вимірювання монополістичної влади. Економічні і соціальні методи регулювання монополістичної діяльності. Природні монополії та особливості регулювання їхньої діяльності. Засоби антимонопольного регулювання: обмеження на встановлення вищого рівня цін і тарифів; декларування зміни ціни; установлення стандартів і показників якості для товарів та послуг монополістів; врегулювання місткості ринку; розподіл ринків; використання державних замовлень та контрактів; тарифне регулювання експорту та імпорту товарів.

Антимонопольне законодавство та його характеристика в Україні. Антимонопольний комітет України, його компетенції та повноваження.

10. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Засади зовнішньоекономічної політики. Завдання та принципи зовнішньоекономічної політики. Правова база регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності на території України. Види зовнішньоекономічної діяльності. Система органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Стратегія і тактика зовнішньоекономічної політики України. Регулювання зовнішньоторговельної діяльності. Протекціонізм і вільна торгівля. Адміністративні інструменти державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності: ліцензування, квотування, державна монополія на зовнішню торгівлю окремими товарами. Економічні методи регулювання зовнішньої торгівлі. Митні інструменти: ввізне і вивізне мито, мінімальна митна вартість, антидемпінгове мито. Немитні інструменти: субсидії виробникам експортних товарів, пільгове кредитування експортерів. Вільні економічні зони. Регулювання умов інвестування за межі держави. Стратегія і тактика політики іноземного інвестування в Україні. Роль держави у залученні іноземних кредитів. Форми іноземних кредитів. Необхідність залучення іноземних кредитів в національну економіку. Джерела іноземних кредитів в економіку України. Порядок залучення іноземних кредитів. Порядок погашення іноземних кредитів. Стратегія і тактика політики іноземного кредитування в Україні.

11. Державне регулювання цін та інфляції

Державне регулювання цін. Види та структура цін. Сфера державного регулювання цін на товари та послуги. Прямі та опосередковані методи державного регулювання цін. Цілі державного регулювання цін. Державне регулювання цін монопольних утворень. Декларування цін. Інфляція як об'єкт державного регулювання. Причини та наслідки інфляції. Методи регулювання помірної інфляції: монетарне, бюджетне та валютно-курсове регулювання. Таргетування інфляції. Антиінфляційні заходи в умовах високої інфляції. Стратегія швидкого та повільного зниження інфляції.

12. Регулятори і важелі антикризової політики держави

Різновиди криз, їх виникнення, перебіг, взаємозв'язок. Місце криз в економічному циклі. Формування економічних доктрин боротьби з циклічним розвитком економіки та кризами.

Сутність і значення антикризової політики держави. Поняття антициклічної політики.

Цілі і задачі антикризової політики. Об'єкти антикризової політики: світова економіка, міжнародні економічні відносини, національні господарства окремих країн, галузі та сфери економічної діяльності, регіональні економіки, економіка окремих господарюючих суб'єктів.

Суб'єкти антикризової політики держави. Регулятори антикризової політики. Міжнародні фінансові організації та їх вплив на перебіг криз. Державні органи та їх роль у формуванні антикризової політики. Галузеві міністерства і відомства, органи місцевого управління і самоврядування, приватні корпорації і фонди у регулюванні стабілізаційних процесів.

Важелі антикризової політики держави та їх різновиди: пряме фінансування, кредитні програми, цінні та митно-тарифні інструменти, податкові важелі. Важелі прямого і непрямого впливу.

13. Економічна безпека національної економіки

Поняття економічної безпеки та її роль у системі національної безпеки. Складові економічної безпеки: економічна незалежність; стійкість і стабільність національної економіки; здатність до саморозвитку й прогресу.

Національні економічні інтереси та їх пріоритети у системі економічної безпеки. Внутрішні і зовнішні загрози економічній безпеці країни.

Об'єкти економічної безпеки: держава, суспільство, громадяни, підприємства, установи та організації, території, окремі складові економічної безпеки. Держава як основний суб'єкт економічної безпеки, що здійснює свої функції через органи законодавчої, виконавчої та судової гілок влади.

Критерії та показники-індикатори економічної безпеки.

Державна стратегія національної економічної безпеки. Безпека зовнішньоекономічної діяльності. Соціальний аспект економічної безпеки. Залежність економічної безпеки від інтеграційних та глобалізаційних процесів.

14. Прогнозування соціально-економічного розвитку

Значення прогнозування для суспільного життя. Етапи процесу прогнозування та їх завдання. Сутність економічного прогнозування. Форми передбачення: гіпотеза (загальнонаукове передбачення), прогноз, план. Розбіжності між прогнозом і планом.

Критерії класифікації прогнозів: за масштабом прогнозування; за характером досліджуваних об'єктів; за функціональною ознакою (напрямком прогнозування). Три основні джерела прогнозної інформації: накопичений досвід; екстраполяція існуючих тенденцій; побудова моделей прогнозованих об'єктів стосовно очікуваних чи намічених умов. Три способи прогнозування: експертний; екстраполяція; моделювання.

Основні принципи прогнозування. Основні функції економічного прогнозування: науковий аналіз економічних, соціальних, науково-технічних процесів і тенденцій; дослідження об'єктивного розвитку економіки і соціально-економічних явищ у конкретних умовах у певний період; оцінка об'єкта прогнозування; виявлення альтернатив розвитку економіки і соціального розвитку; нагромадження наукового матеріалу для обґрунтованого вибору певних рішень.

Сутність методу прогнозування. Основні класи методів прогнозування: екстраполяція, експертних оцінок, моделювання.

15. Програмування та макроекономічне планування

Сутність державного програмування. Об'єктивна необхідність державного програмування економіки. Мета та основні завдання програмування як форми державного регулювання економіки. Сутність державної економічної програми. Об'єкти державного економічного програмування.

Сутність державних комплексних цільових програм. Класифікація комплексних цільових програм за змістом: соціально-економічні; виробничі; науково-технічні; екологічні; регіональні; інституційні. Основні елементи цільових комплексних програм: цільовий; структурний; техніко-економічний; ресурсний; організаційний. Типовий перелік показників програм соціально-економічного розвитку.

Алгоритм розробки цільових комплексних програм. Методи розробки й обґрунтування різних варіантів цільових комплексних програм. Реалізація цільових комплексних програм.

Сутність макроекономічного планування. Типи макроекономічного планування: директивне (адміністративно-командне) та індикативне, системне, протекціоністське, аполітичне, стратегічне, тактичне. Порівняльна характеристика директивної та індикативної форм планування. Сутність економічного плану. Сутність макроекономічного плану. Особливості директивного плану. Специфіка індикативних планів. Головне призначення індикативного планування. Шляхи реалізації державою головних положень індикативного макроекономічного плану (програми): система державного підприємництва, державні замовлення і державні контракти, цільові комплексні програми, бюджетне фінансування (бюджетне

планування), грошово-кредитні механізми. Пріоритетні функції індикативного макроекономічного планування. Основні принципи індикативного планування. Типи показників індикативного плану: директивні, прогнозні, розрахункові. Структура державного плану економічного і соціального розвитку України.

Методи, що використовуються при розробленні індикативного плану: системного аналізу, балансовий, нормативний, економіко-математичний, програмно-цільовий. Формування індикативного плану.

16. Індикатори ринку праці та рівня життя населення

Загальна характеристика ринку праці, його функції та напрямки аналізу. Суб'єкти ринку праці. Попит на робочу силу. Пропозиція на робочу силу. Ринок праці в широкому значенні. Ринок праці у вузькому значенні. Функції ринку праці. Фактори впливу на ринок праці. Класифікація ринку праці. Макроекономічні показники стану ринку праці. Баланс ринку праці. Методи аналізу тенденцій зайнятості. Показники ефективного функціонування ринку. Показники ефективного використання робочої сили. Фактори, що впливають на продуктивність праці на макрорівні. Соціально-економічні індикатори рівня життя населення. Узагальнюючі соціально-економічні індикатори рівня життя населення. Відносні соціально-економічні індикатори рівня життя населення. Методологія визначення індексу людського розвитку. Методика визначення індексу людського розвитку Прожитковий мінімум. Методика розрахунку прожиткового мінімуму. Поняття бідності. Соціальний захист населення

ОРИЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Об'єктивна необхідність дослідження економіки національного господарства. Предмет, функції та місце макроекономіки в системі економічних наук.
2. Найважливіші теорії макроекономіки.
3. Сутність та види структурних пропорцій в економіці.
4. Структура економіки за формами власності.
5. Організаційна структура економіки, секторний поділ економіки.
6. Структура економіки за видами економічної діяльності.
7. Регіональна структура економіки та її види.
8. Сутність та концепції структурної політики в економіці.
9. Об'єктивна необхідність державного втручання в економіку.
10. Сутність та мета державного регулювання економіки. Межа державного втручання в економіку.
11. Моделі державного регулювання національною економікою.
12. Кейнсіанська теорія як методологічна основа державного регулювання економіки.
13. Розвиток механізму державного регулювання економіки в неокласичних та монетарних теоріях.
14. Моделі регулювання економіки в розвинених країнах світу.
15. Зміст, цілі та інструменти регуляторної політики держави. Головні економічні функції держави.
16. Ефективність економічної політики держави: чинники впливу, умови формування індикатори вимірювання.
17. Фактори, що визначають індивідуальні особливості державного втручання в економіку.
18. Суб'єкти та об'єкти державного регулювання економіки.
19. Суспільні інтереси як об'єктивна основа державного регулювання економіки.
20. Суть та способи економічного прогнозування. Класифікація прогнозів.
21. Макроекономічне прогнозування та його принципи. Основні функції макроекономічного прогнозування.
22. Методи та моделі економічного прогнозування.
23. Логіка та технологія державного планування. Основні форми державного планування.
24. Стратегічне планування та програмування соціально-економічного розвитку країни.
25. Програмні заходи державної політики.
26. Різновиди криз, їх виникнення, перебіг, взаємозв'язок. Місце криз в економічному циклі.
27. Формування економічних доктрин боротьби з циклічним розвитком економіки та кризами.
28. Сутність і значення антикризової політики держави. Поняття антициклічної політики.

29. Цілі і задачі антикризової політики держави.
30. Об'єкти та суб'єкти антикризової політики держави.
31. Важелі антикризової політики держави та їх різновиди.
32. Поняття та ефективність державного сектора економіки.
33. Регулювання діяльності установ сектора загального державного управління, джерела та порядок фінансування цих установ.
34. Кошториси бюджетних установ.
35. Державні закупівлі як засіб задоволення державних потреб. Механізм державних закупівель.
36. Необхідність державного управління економікою. Об'єкти і суб'єкти державного управління економікою.
37. Цілі державного управління економікою та їх види. Ієрархія цілей. Стратегічні, тактичні і оперативні цілі.
38. Верховна рада як законодавчий орган управління економікою.
39. Функції Кабінету Міністрів у сфері економіки як центрального органу виконавчої влади.
40. Система і основні функції загальноекономічних міністерств. Роль галузевих органів державного управління економікою.
41. Роль місцевих органів влади в управлінні економікою.
42. Поняття економічної безпеки та її роль у системі національної безпеки держави.
43. Складові економічної безпеки держави.
44. Національні економічні інтереси та їх пріоритети у системі економічної безпеки.
45. Внутрішні і зовнішні загрози економічній безпеці країни. Об'єкти економічної безпеки.
46. Критерії та показники-індикатори економічної безпеки держави.
47. Залежність економічної безпеки держави від інтеграційних та глобалізаційних процесів.
48. Інвестиції як фактор сукупного попиту та економічного зростання. Суб'єкти та об'єкти інвестиційної діяльності.
49. Класифікація форм і видів інвестицій. Джерела інвестування.
50. Методи аналізу інвестиційної привабливості сегментів ринку. Фактор часу в оцінці витрат і результатів інвестиційної діяльності.
51. Державна інвестиційна політика.
52. Науково-технічний прогрес як основний фактор економічного зростання.
53. Науково-технічна політика: цілі, завдання та напрями.
54. Організаційні засади науково-технічної політики в Україні.
55. Державні науково-технічні програми.
56. Інноваційна діяльність та інноваційна політика. Принципи державної інноваційної політики.
57. Мета та функції інновацій. Етапи інноваційного процесу. Класифікація інновацій.
58. Складові організаційно-економічного механізму інноваційної політики.

59. Економічне зростання та економічний розвиток. Теорія циклічності та теорія систем.
60. Підходи до оцінки процесів розвитку. Система показників кількісних і якісних змін економічного розвитку.
61. Теорії та моделі економічного зростання.
62. Посткейнсіанські моделі економічного зростання.
63. Розвиток теорії економічного зростання в моделях неокласичної теорії.
64. Етапи економічного зростання та розвитку.
65. Прогнозування макроекономічних показників.
66. Короткострокове прогнозування (місяць, квартал, рік) в ринкових умовах. Довгострокове прогнозування, його зв'язок з короткостроковим, основні показники.
67. Сутність поняття "програма". Системний підхід у соціально-економічній політиці держави.
68. Роль програмування в системі державного управління національною економікою. Співвідношення понять "програма" і "план".
69. Директивне та індикативне планування.
70. Розвиток макроекономічного програмування в Україні.
71. Система програмних документів економічного і соціального розвитку в Україні.
72. Принципи розроблення програм економічного і соціального розвитку.
73. Державні цільові програми.
74. Державна політика інституційних перетворень у національній економіці.
75. Концепції реформування відносин властивості.
76. Світовий та національний досвід реформування відносин власності.
77. Об'єкти та способи приватизації.
78. Сутність корпоратизації та приватизації державних підприємств.
79. Наслідки приватизації та їх вплив на розвиток національної економіки.
80. Управління державними корпоративними правами: стратегія, функції та завдання органів державної влади.
81. Монетарні та немонетарні концепції розвитку інфляції. Зв'язок між темпом інфляції та динамікою грошової маси.
82. Сутність антимонопольної (конкурентної) політики держави. Необхідність створення і розвитку конкурентного середовища в економіці.
83. Економічна конкуренція – природа виникнення та механізми реалізації.
84. Основні напрямки конкурентної політики держави.
85. Антимонопольний комітет та його функції.
86. Правила конкуренції і норми антимонопольного регулювання.
87. Природні монополії. Об'єкти антимонопольної політики.
88. Методи антимонопольного регулювання.
89. Державний контроль за дотриманням антимонопольного

законодавства.

90. Методи державного регулювання підприємницької діяльності.

91. Макроекономічні показники стану ринку праці. Баланс ринку праці

92. Методи аналізу тенденцій зайнятості. Показники ефективного функціонування ринку.

93. Показники ефективного використання робочої сили. Фактори, що впливають на продуктивність праці на макрорівні.

94. Соціально-економічні індикатори рівня життя населення.

Методологія визначення індексу людського розвитку.

95. Поняття бідності. Соціальний захист населення

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
4. Земельний кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
6. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
7. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
8. Про зайнятість населення [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
9. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
10. Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
11. Про наукову і науково-технічну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
12. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
13. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
14. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
15. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
16. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
17. Про наукові парки [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
18. Про Державний бюджет України на ... рік [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
19. Про державну підтримку малого підприємництва [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.

20. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
21. Про межу малозабезпеченості [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
22. Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс]. Закон України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
23. Про стимулювання розвитку регіонів [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.
24. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року [Електронний ресурс] : Закон України. Режим доступу : www.rada.gov.ua.

Основна література

25. Державне регулювання економіки та економічна політика [Текст]: навч. посіб. / Г. С. Третяк, К. М. Бліщук. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 128 с.
26. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. 9-те вид., перероблене і доповнене. К.: Знання, 2014. 710 с.
27. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посіб. / В.Г. Бодров, О.М. Сафронова, Н.І. Балдич. К. : Академвидав, 2010. 520 с.
28. Антикризове регулювання національної економіки: теорія і практика: [монографія] / А.А. Олешко; Національний університет ДПС України. Ірпінь: Видавництво НУД ПСУ, 2012. 350 с.
29. Прісенко Г. В. Прогнозування соціально-економічних процесів / Г. В. Прісенко, С. І. Равікович. К. : КНЕУ, 2005. 378 с.
30. Кожем'якіна С.М. Продуктивність праці на макрорівні: визначення, аналіз та прогнозування : монографія / Кожем'якіна С.М. К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2012. 374 с.
31. Макроекономіка [текст] : навч. посіб. / за заг. ред. проф. М. І. Макаренка; [уклад. : М. І. Макаренко, Т. О. Семененко, Д. В. Олексіч та ін.]. К. : "Центр учбової літератури", 2014. 216 с.
32. Солонінко К.С. Макроекономіка [текст] : навч. посіб. / К. С. Солонінко. К. : "Центр учбової літератури", 2015. 200 с.
33. Національна економіка [текст]: навч. посіб.: / За заг. ред. Носової О. В. К.: Центр учбової літератури, 2013. 512 с.
34. Найдъонов В.С. Основи державного регулювання економіки. навч. посібник / В.С. Найдъонов. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2010. 260 с.

Додаткова література

35. Краус Н.М. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін: монографія / Н.М. Краус. К. : Ліра-К, 2016. 596 с.
36. Пушкаренко П.І. Теоретичні основи сучасної макроекономіки: навчальний посібник / Пушкаренко П.І., Несветов О.О., Кочубей Р.В.; за заг. ред. засл. прац. освіти України, к.е.н., професора кафедри соціально-

економічних дисциплін Сумського юридичного факультету ХНУВС П.І. Пушкаренка. Суми: Університетська книга, 2016. 331 с.

37. Тищенко О.П. Національна економіка : навч. посіб. / О.П. Тищенко, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін.] ; за заг. ред. А. Г. Савченка. К. : КНЕУ, 2011. 646 с.

38. Шкарлет С.М. Теоретичні та прикладні аспекти сталого розвитку: функціональний, галузевий і регіональний вектори: монографія / С.М. Шкарлет. К.: Кондор-Видавництво, 2015. 316 с.

39. Управління економікою та розвиток держави: Монографія. Видання друге, перероблене і доповнене / В.Г. Федоренко. К.: ІПК ДСЗУ, 2016. 268 с.

40. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. ; НАН України. К., 2015. 336 с.

41. Ринок праці та зайнятість в Україні: реалії та перспективи : колективна монографія / за наук. ред. С. Кожем'якіної, С. Калініної. К.: ІПК ДСЗУ, 2018. 424с.

42. Економіка України: інноваційна стратегія українських реформ : монографія / відп. ред. В. Ф. Беседін, А. С. Музиченко. К. : НДЕІ, 2010. 523 с.

Офіційні інформаційні ресурси

1. Проект Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 р. / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=c9b6f0b0-1ed5-4aba-a25e-f824405ccc64&title=ProektRozporiadzhenniaKabinetuMinistrivUkrainiproSkhvalenniaStrategiiRozvitkuVisokotekhnologichnikhGaluzeiDo2025-RokuTaZatverdzhenniaPlanuZakhodivSchodoYiiRealizatsii>
2. www.zakon.rada.gov.ua – база "Загальне законодавство" Верховної Ради України
3. www.president.gov.ua – сайт Адміністрації Президента України
4. www.kmu.gov.ua – сайт Кабінету Міністрів України
5. www.rainbow.gov.ua – сайт Ради національної безпеки і оборони України
6. www.me.gov.ua – сайт Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України
7. www.minfin.gov.ua – сайт Міністерства фінансів України
8. www.mlsp.gov.ua – сайт Міністерства соціальної політики України
9. www.mintrans.gov.ua – сайт Міністерства інфраструктури України
10. www.minregionbud.gov.ua – сайт Міністерства розвитку громад і територій України
11. www.bank.gov.ua – сайт Національного банку України
12. www.srfu.gov.ua – сайт Фонду державного майна України

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ: «ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА»

Розділ 1. Демографія

1. Відтворення і розвиток населення Соціально-демографічна структура та якість населення

Відтворення населення як предмет демографії. Типи відтворення населення. Наявне, постійне та юридичне населення. Природний та механічний рух населення. Характеристика динаміки чисельності та основних змін у складі населення України.

Поняття соціально-демографічної структури населення. Статевовіковий склад населення. Статевовікові піраміди. Старіння населення, його чинники та наслідки. Джерела даних про населення.

Освітньо-професійний вимір соціально-демографічної структури населення. Етнічний склад та етнічні процеси. Чинники етнічного складу населення.

Поняття якості населення. Здоров'я — базовий елемент якості населення. Тенденції основних показників стану здоров'я населення в Україні. Освітня структура населення, показники рівня освіти населення. Індекс людського розвитку, як узагальнюючий показник якості населення.

2. Демографічні процеси. Народжуваність.

Демографічні проблеми сім'ї

Шлюбний і сімейний склад населення. Шлюбність і розлученість, показники їх інтенсивності. Трансформації шлюбно-сімейного складу населення і процесів його формування. Роль сім'ї у відтворенні населення на різних етапах суспільно-економічного розвитку. Сучасні зміни щодо функцій і форм сім'ї. Сім'я в умовах демографічної кризи в Україні.

Народжуваність і плідність у демографічному вимірі. Основні показники народжуваності. Фактори дітородної активності населення та її диференціація. Дітородна поведінка і планування сім'ї. Сучасні тенденції і структурні особливості народжуваності в Україні та інших європейських країнах. Глобальні детермінанти низької народжуваності в світі.

1. Здоров'я, смертність та тривалість життя

Смертність і середня тривалість життя. Методи та завдання виміру смертності населення. Загальні і вікові коефіцієнти смертності. Смертність немовлят. Динаміка дитячої смертності. Фактори та причини смертності, їх класифікація. Ретроспективні і новітні тенденції смертності і середньої тривалості життя в Україні. Заходи державної політики щодо посилення дітородної активності населення України.

4.Режим відтворення населення. Формування демографічного потенціалу

Поняття режиму відтворення населення. Види і типи відтворення населення. Брутто і нетто – коефіцієнти відтворення, їх інтерпретація та методи розрахунку. Режим відтворення населення в Україні. Демографічна криза. Поняття депопуляції. Депопуляція в міських поселеннях та сільській місцевості в Україні. Демографічний потенціал населення та його складові.

5. Міграційний рух населення. Трудова міграція

Поняття міграції, її суть та показники. Фактори міграції населення, причини та наслідки міграції. Види міграції. Зовнішня та внутрішня міграція. Маятникова міграція її позитивні і негативні наслідки. Проблеми міграції в контексті формування та функціонування ринку робочої сили. Трудова міграція. Міграційні процеси в Україні: тенденції та регіональні особливості. Причини надмірної трудової міграції в Україні.

Регулювання міграційних процесів. Міграційна політика.

6. Моделювання, прогнозування та регулювання демографічних процесів

Методи прогнозування чисельності та складу населення. Таблиці смертності за причинами смерті. Стаціонарне і стабільне населення. Теоретичні основи демографічної політики. Сучасна демографічна політика в Україні, мета і основні напрями та засоби реалізації. Стратегія демографічного розвитку населення України на 2006-2016 рр.

Розділ 2.Економіка праці та соціально-трудові відносини.

7. Людські ресурси і трудовий потенціал: формування, розвиток і використання

7.1. Людські ресурси (персонал) організацій

Управління людськими ресурсами організації. Планування потреб організації у людських ресурсах за кількісними показниками та якісними характеристиками. Структура персоналу організації. Визначення вимог до якостей претендентів на вакантні посади. Методи професійного підбору працівників на вакантні робочі місця.

Планування виробничих завдань і контроль за їх виконанням. Методи оцінювання персоналу.

Мотивація і стимулювання персоналу.

Система показників ефективності управління персоналом.

7.2. Трудовий потенціал

Трудовий потенціал суспільства: його сутність, структура та фактори, що впливають на його формування.

Трудовий потенціал особистості, підприємства, галузі, регіону, суспільства. Складові трудового потенціалу.

Державна політика щодо розвитку трудового потенціалу.

Показники якості трудового потенціалу та основні напрями його формування і розвитку. Роль і значення професійної освіти в формуванні якості

трудового потенціалу. Трудова активність і трудова мобільність та її вплив на розвиток трудового потенціалу.

Показники ефективності використання трудового потенціалу суспільства. Методи оцінки ефективності використання трудового потенціалу підприємства. Умови і чинники підвищення ефективності використання трудового потенціалу. Види трудового потенціалу працівника.

7.3. Розвиток персоналу

Розвиток персоналу як об'єкт стратегічного управління в організації. Управління проектами розвитку персоналу. Інформаційно-методичне, нормативно-правове та ресурсне забезпечення розвитку персоналу. Економічні аспекти розвитку персоналу. Методологічні підходи до визначення ефективності професійного навчання персоналу.

Атестація працівників, процедура її проведення і використання в управлінні розвитком персоналу організації. Сертифікація працівників.

Планування та організація професійного навчання робітників на виробництві. Планування підвищення рівня кваліфікації робітників в організації. Планування та організація навчання керівників, професіоналів та фахівців.

Організація професійно-кваліфікаційного просування робітників. Управління кар'єрою професіоналів і керівників організації. Формування резерву керівників.

Матеріальне і нематеріальне заохочення до безперервного навчання.

8. Професійна освіта. Професійна орієнтація

Первинна професійна підготовка кадрів в Україні. Організація професійно-технічної освіти, участь підприємств у її здійсненні. Підготовка фахівців з вищою освітою. Ступеневість професійно-технічної та вищої освіти, освітньо-професійна післядипломна підготовка фахівців.

Працевлаштування випускників навчальних закладів. Механізм формування державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою і робітників. Податкова, кредитна та фінансова політика щодо надання освітніх послуг.

Професійна орієнтація: сутність, напрямки, завдання, принципи орієнтації. Система управління профорієнтацію в Україні.

Вимоги професій до психофізіологічних якостей людини. Професіографія: сутність, завдання, процедура розроблення.

Професійна психодіагностика. Методи вивчення особистості з метою профорієнтації. Профінформація і профконсультація, методи їх проведення. Етичні принципи діяльності профконсультаанта.

9. Людський капітал. Якість робочої сили

Людський капітал у системі соціально-економічних категорій. Інвестиції в людський капітал. Аналіз зисків та витрат при інвестиціях в освіту. Визначення ефективності інвестицій в людський капітал. Значення теорії людського капіталу для концепції людського розвитку.

Об'єктивна необхідність зростання вимог до якості робочої сили. Сутність і складові якості робочої сили. Якість робочої сили, кваліфікація компетентність та конкурентоспроможність працівника.

10. Економічна активність населення

Поняття «трудові ресурси», «людські ресурси», «економічно активне населення», «робоча сила». Статистика економічної активності населення: зарубіжний та вітчизняний досвід. Економічна активність: сутність, фактори, моделі та методи мотивації. Інтенсивний та екстенсивний аспект економічної активності.

Проблеми мотивації економічної активності населення на сучасному етапі.

11. Моделі і структура ринку праці.

Підходи до визначення моделей ринку праці. Критерії вибору моделі ринку праці.

Складові елементи механізму функціонування сучасного ринку праці: суб'єкти, об'єкти, інструменти та засоби впливу. Ринок праці як відкрита соціально-економічна підсистема, його взаємозалежність з ринками капіталів, товарів та послуг, житла, інформації, землі, цінних паперів тощо. Поняття "ринок праці", "ринок робочої сили" та "ринок робочих місць". Функції сучасного ринку праці. Характеристика «здорового ринку праці».

Поняття та аспекти жорсткості та гнучкості ринку праці. Гнучкість витрат на робочу силу. Гнучкі форми зайнятості та використання робочого часу. Організаційно-правові аспекти жорсткості та гнучкості ринку праці в Україні.

Сегментація ринку праці. Неформальний ринок праці в контексті сегментації ринку праці.

12. Попит, пропозиція і ціна на ринку праці. Кон'юнктура ринку праці.

Індивідуальний та сукупний попит на робочу силу: поняття та фактори впливу. Циклічний характер попиту на робочу силу у зв'язку з циклічністю економічного і технічного розвитку. Коротко- та довгостроковий попит на робочу силу. Еластичність попиту на робочу силу: поняття, вимірювання та практичне значення. Ефект заміщення. Ефект масштабу.

Індивідуальна пропозиція на ринку праці: поняття, фактори впливу та структура. Аспекти індивідуальної пропозиції. Пропозиція робочого часу. Класична теорія пропозиції робочого часу. Ефект доходу. Ефект заміни. Пропозиція інтенсивності та якості робочої сили. Поняття сукупної, поточної пропозиції робочої сили. Джерела і потоки сукупної пропозиції робочої сили. Фактори впливу на сукупну пропозицію. Заходи скорочення сукупної пропозиції на ринку праці.

Ціна на ринку праці: зміст, показники, фактори формування.

Кон'юнктура ринку праці: сутність та види.

13. Моделювання, прогнозування та регулювання ринку праці.

Моделювання і прогнозування ринку праці: напрямки, методологічне і методичне забезпечення.

Державне регулювання зайнятості. Державна служба зайнятості: структура, мета та завдання функціонування. Державна політика зайнятості. Принципи та основні напрямки державної політики зайнятості. Активна і пасивна політика зайнятості. Нормативно-правове забезпечення у сфері зайнятості. Програми зайнятості населення: види та зміст. Наукове забезпечення державного регулювання зайнятості населення в Україні. Пріоритети державної політики зайнятості в Україні.

Ресурсне забезпечення державного регулювання зайнятості. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Інші джерела фінансування державного регулювання зайнятості.

Соціальний захист безробітних. Головні принципи соціального захисту безробітних. Джерела, умови, розміри, терміни виплати та умови невиконання допомоги з безробіття, компенсації і гарантії у випадку втрати роботи. Пільгові умови працевлаштування, їх практичне застосування. Визначення статусу безробітного та поняття "підходяща робота": вітчизняний та зарубіжний досвід. Підстави та умови відкладення та припинення виплати допомоги по безробіттю.

Основні напрямки державних заходів щодо скорочення рівня безробіття. Підходи до скорочення безробіття: американський («жорсткий» та шведський (протекціоністський)).

14. Зайнятість та безробіття.

Економічна та соціальна сутність зайнятості. Функції зайнятості. Поняття «зайняті», «незайняті», «тимчасово незайняті» громадяни. Концепції, види та форми зайнятості. Продуктивна, ефективна, нерегламентована, тіньова, кримінальна зайнятість: визначення та вимірювання. Показники зайнятості. Стан і тенденції зайнятості в Україні.

Безробіття як соціально-економічне явище, його причини та соціально-економічні наслідки. Види безробіття. Приховане безробіття: сутність, індикатори, заходи подолання. Часткове безробіття. Довготривале і застійне безробіття. Визначення показників безробіття за вітчизняною та міжнародною методологією. Визначення загального рівня безробіття за вітчизняною методологією та методологією МОП. Природне безробіття і його види. Статистичні методи вимірювання рівня природного безробіття. Природна норма безробіття. Критичний рівень безробіття: зміст, способи обчислення, чинники порогового значення. Джерела інформації про безробіття.

15. Конкуренентоспроможність на ринку праці.

Інфраструктура ринку праці

Конкуренентоспроможність робочої сили. Конкуренентоспроможність робочого місця. Фактори впливу на конкурентоспроможність робочої сили. Індикатори конкурентоспроможності робочої сили і їх зв'язок з об'єктивними (стать, вік тощо) і суб'єктивними факторами (освіта, професія тощо). Кількісні і

якісні характеристики конкурентоспроможності робочої сили. Макроекономічні параметри формування конкурентоспроможності робочої сили. Засади та напрями державної політики щодо конкурентоспроможності робочої сили.

Особливості формування конкурентоспроможної робочої сили на ринку праці України. Фактори сприяння та обмеження конкурентоспроможності на національному ринку праці. Конкурентоспроможність ринку праці в контексті глобалізаційних змін.

Інфраструктура ринку праці: поняття, елементи і функції.

16. Система відносин у сфері праці.

Державне та договірне регулювання соціально-трудових відносин.

Становлення нових за структурою та змістом відносин у сфері праці як складова реформування української економіки.

Загальна характеристика системи соціально-трудових відносин. Сторони, суб'єкти і органи соціально-трудових відносин. Види, типи та рівні соціально-трудових відносин. Характеристики предмета соціально-трудових відносин.

Принципи функціонування системи соціально-трудових відносин. Соціальна справедливість та становлення досконалих соціально-трудових відносин.

Основні функції та роль держави у становленні досконалих соціально-трудових відносин. Концепції (теорії) соціальної держави.

Наймані працівники та їх роль в системі соціально-трудових відносин. Представницькі органи найманих працівників на різних рівнях регулювання соціально-трудових відносин. Еволюція та сучасний стан профспілкового руху в Україні. Правове забезпечення діяльності професійних спілок в Україні.

Роботодавці та їх роль у формуванні і розвитку соціально-трудових відносин. Об'єднання роботодавців, їх завдання, функції та роль у становленні й регулюванні соціально-трудових відносин. Нормативно-правова база діяльності роботодавців та їхніх об'єднань.

Чинники трансформації відносин у соціально-трудовій сфері.

Рівні регулювання соціально-трудових відносин. Характеристика методів регулювання соціально-трудових відносин. Нормативно-правове регулювання соціально-трудових відносин, роль трудового законодавства.

Договірне регулювання соціально-трудових відносин.

Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання соціально-трудових відносин.

Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин.

Міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин.

17. Виробнича демократія. Соціальний діалог. Трудові конфлікти.

Сутність та напрями реалізації виробничої демократії. Передумови та наслідки застосування виробничої демократії в ринкових умовах. Форми та причини розвитку виробничої демократії. Зарубіжний досвід удосконалення соціально-трудових відносин на основі засад виробничої демократії. Вплив

виробничої демократії на якість управлінських рішень та результати діяльності підприємств.

Сутність соціального діалогу та його роль у функціонуванні ринкової економіки. Об'єктивні передумови виникнення соціального партнерства та чинники його розвитку. Принципи соціального партнерства. Форми та моделі соціального партнерства. Нормативно-правова база соціального партнерства в Україні. Оцінка стану соціального партнерства в Україні та напрями його розвитку. Соціальне партнерство в організації. Колективний договір, його призначення та функції. Структура колективного договору і його основні положення. Процедура розробки колективного договору, внесення змін і доповнень. Контроль за виконанням колективного договору і відповідальність за ухилення від участі у переговорах та за порушення і невиконання колективного договору.

Сутність соціально-трудового конфлікту та його місце в системі соціальних суперечностей. Причини та функції соціально-трудових конфліктів. Способи та нормативно-правова база регулювання трудових конфліктів. Основні стратегії переговорів у вирішенні конфліктів соціально-трудового характеру. Примирна функція соціального партнерства. Страйки як надзвичайний засіб вирішення колективних трудових суперечок. Система служб по врегулюванню колективних трудових спорів.

Розділ 3. Соціальна економіка і політика.

18. Рівень та якість життя населення. Доходи і витрати.

Поняття та основні компоненти рівня і якості життя. Показники рівня життя і чинники, що його визначають. Методика розрахунку індексу вартості життя. Прожитковий мінімум, нормативні споживчі бюджети.

Порівняльний аналіз рівня життя і диференціації доходів.

Зарубіжний досвід забезпечення належного рівня і якості життя та можливість використання його елементів в національній економіці України.

Основні напрями підвищення рівня та якості життя в Україні.

Грошові та сукупні доходи: склад та джерела формування. Особливості формування доходів населення у сучасній Україні. Функціональний та особистий розподіл доходів. Номінальні та реальні доходи. Чинники диференціації доходів населення. Причини нерівності доходів. Методи оцінки рівня доходів населення. Доходи та витрати населення, характер споживання. Показники рівня, динаміки та структури доходів і витрат населення України. Характеристики середнього рівня доходів, особливості їх застосування.

Сутність та структура сукупного доходу працівника. Взаємозалежність між елементами заробітної плати, витрат на робочу силу, винагороди працівників, поточного доходу працівників від трудової діяльності. Сутність соціальної безпеки населення.

19. Економіка домогосподарств.

Домогосподарство як економічний суб'єкт: сутність та функції. Показники функціонування домогосподарств. Зайнятість членів домогосподарств. Складові та джерела формування грошових доходів домогосподарств. Напрями використання сукупного ресурсу домогосподарств України. Чинники диференціації доходів домогосподарств України. Державне регулювання доходів домогосподарств.

Споживання та заощадження домогосподарств в умовах ринкової трансформації економіки. Соціальна політика держави щодо регулювання діяльності домогосподарств.

20. Диференціація населення за доходами та умовами життя. Регулювання доходів.

Соціально-економічна сутність диференціації доходів населення. Показники диференціації населення за рівнем доходів. Чинники, що впливають на величину та диференціацію доходів населення. Економічна нерівність та методи її вимірювання. Економічна нерівність населення України.

Сутність та причини поширення бідності. Форми бідності. Критерії та індикатори бідності. Головні положення стратегії подолання бідності в Україні. Проблеми становлення середнього класу в Україні.

Особливості політики у сфері доходів населення як фактор процесу формування соціально-трудових відносин. Принципи державної політики доходів. Методи державного регулювання доходів населення. Державне регулювання оплати праці. Системи оподаткування доходів населення. Індексація доходів. Компенсаційні виплати. Соціальні стандарти споживання.

Зарубіжний досвід регулювання доходів населення та можливість використання його елементів в національній економіці України.

21. Економічні фактори соціальної стратифікації суспільства.

Поняття соціальної стратифікації. Сутність стратифікаційного підходу і його відмінність від класових характеристик суспільства. Критерії і показники соціальної стратифікації суспільства. Соціальна нерівність як основа соціальної стратифікації. Характеристика економічних факторів соціальної стратифікації суспільства. Інституційні норми та моделі соціальної стратифікації та диференціації. Стратегія соціального вирівнювання і підвищення рівня та якості життя населення України.

22. Стратегія соціального розвитку. Соціальні стандарти і нормативи

Теоретичні засади соціального розвитку та роль державного управління в його реалізації. Соціальні процеси та їх цілеспрямованість. Активна соціальна політика як ключовий механізм соціального розвитку.

Організаційно-правові основи реалізації соціальної політики. Основні форми соціального розвитку. Показники, що характеризують соціальні процеси. Соціальні протиріччя як джерело соціального розвитку. Соціальна згуртованість як доктрина соціального розвитку.

Соціальні нормативи як відправна точка формування соціального розвитку. Структура, класифікація і характеристика соціальних нормативів. Види соціальних стандартів. Нормативно-правове забезпечення соціального розвитку та соціальної політики. Прожитковий мінімум як базовий соціальний норматив. Основні та додаткові соціальні гарантії. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» і його роль в реалізації основних функцій соціального управління та соціального розвитку.

23. Соціальний захист і соціальне забезпечення. Соціальне страхування

Сутність категорій «соціальне забезпечення» і «соціальний захист».

Необхідність соціального захисту в умовах ринкової економіки. Соціальний захист як система. Об'єкти і суб'єкти соціального захисту. Принципи, на яких будується система соціального захисту в соціально-орієнтованій ринковій економіці. Характеристика основних складових соціального захисту населення. Роль та напрями діяльності підприємств в посиленні соціального захисту працюючих та в підтримці розвитку соціальної сфери.

Пріоритетні напрями соціального захисту:

Враховання інтересів специфічних груп населення в реалізації соціального захисту. Шляхи вдосконалення організації соціального захисту населення.

Пріоритетні напрями і заходи соціального захисту населення на сучасному етапі розвитку економіки України. Розвиток соціального захисту в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Соціальні ризики та необхідність їх страхування. Соціальне страхування як інститут реалізації соціального захисту, його види і функції. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, від нещасного випадку, пенсійне, в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

24. Пенсійна система. Соціальна безпека

24.1. Пенсійна система

Пенсія як соціально - економічна категорія. Солідарна та накопичувальна складові пенсійної системи. Сучасний стан та проблеми реформування пенсійної системи України.

Етапи впровадження пенсійної реформи. Основні принципи та етапи проведення пенсійної реформи. Структура майбутньої пенсійної системи. Базові, страхові і додаткові пенсії як основа нової пенсійної системи.

Види пенсій та критерії їх призначення згідно Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Недержавне пенсійне забезпечення та проблеми його функціонування в Україні. Види пенсій в недержавному пенсійному забезпеченні. Соціальні пенсії та їх роль в забезпеченні соціального захисту непрацездатних громадян. Пенсії по інвалідності та втраті годувальника і особливості їх призначення.

24.2. Соціальна безпека

Поняття соціальної безпеки. Суб'єкти і об'єкти соціальної безпеки. Макро- і мікро середовище соціальної безпеки. Роль держави у забезпеченні соціальної безпеки в суспільстві. Фактори , явища і процеси, що загрожують соціальній безпеці. Рівні забезпечення соціальної безпеки. Соціальна політика та її роль в забезпеченні соціальної безпеки. Соціальна справедливість як відправний принцип соціальної політики і основа соціальної безпеки. Цивілізаційні параметри соціальної безпеки. Роль соціальної згуртованості в соціальній безпеці суспільства.

25. Людський розвиток. Гендерна політика

Людський розвиток як галузь наукових досліджень і соціального управління. Взаємозв'язок економічного зростання й людського розвитку в економічних концепціях. Концепція розширення можливостей вибору людини Амартаї Сена. Концепція людського розвитку, запропонована ПРООН. Логіка концепції людського розвитку. Розвиток людського потенціалу як мета і критерій суспільного прогресу. Способи оптимізації зв'язку між економічним зростанням та людським розвитком. Методологія розрахунку Індексу людського розвитку та його складових. Вибір і кількісне представлення основних вимірів людського розвитку. Національна методика розрахунку Індексу людського розвитку регіонів України. Здоров'я і довголіття як передумови і наслідок людського розвитку. Освіта як чинник людського розвитку. Взаємозв'язок економічного зростання, людського розвитку і зайнятості. Інтелектуальний потенціал суспільства. Місце України на міжнародній шкалі людського розвитку.

Гендерна політика. Гідна праця як компонент гендерної політики.

Гендерний розвиток. Гендерна соціально-економічна нерівність як результат різних соціальних можливостей. Гендерна справедливість щодо одержання освіти, збереження здоров'я, рівня доходів чоловіків та жінок і можливості людського розвитку. Вимірювання людського розвитку з урахуванням гендерних відмінностей.

26. Соціальна інфраструктура. Соціальний капітал

Сутність, значення та складові соціальної інфраструктури. Система освіти та професійної підготовки в Україні. Прогресивний досвід економічного забезпечення освіти і перспективи його застосування в Україні. Соціальне та економічне значення збереження здоров'я населення. Система охорони здоров'я. Роль системи охорони здоров'я у формуванні рівня здоров'я населення. Соціально-економічні детермінанти та основні напрями поліпшення рівня здоров'я населення в Україні. Свобода культури як складова людського розвитку.

Соціальний капітал його структура та форми прояву. Стійкий людський розвиток як мета соціально-економічної політики і результат дії соціального капіталу. Концепція стійкого розвитку. Передумови переходу України до моделі стійкого розвитку.

27. Механізм реалізації соціальної політики

Сутність поняття "соціальна політика". Зміст, мета, основні завдання державної соціальної політики. Система пріоритетів сучасної соціально-економічної стратегії держав з розвиненою ринковою економікою. Напрямки розвитку соціальної політики в Україні; створення умов для підприємницької діяльності та високопродуктивної праці; регулювання демографічних процесів; розвиток освіти, культури та мистецтва; участь держави в вирішенні житлової проблеми; розвиток охорони здоров'я і фізичної культури; підтримання екологічної безпеки; захист прав людини; соціальний захист і соціальне забезпечення населення. Об'єкти, суб'єкти інститути та механізми реалізації соціальної політики. Проблеми формування моделі соціальної політики. Страхові засади (добровільні і обов'язкові) механізму реалізації соціальної політики. Соціальні права людини в Конституції України. Адресні програми допомоги соціально незахищеним верствам населення. Програма житлових субсидій в Україні. Концепція державної сімейної політики України. Державна політика України щодо дітей. Допомога сім'ям з дітьми. Матеріальна підтримка сімей, дітей, утриманців. Державна молодіжна політика. Захист прав громадян, що виїжджають на постійну й тимчасову роботу за кордон. Захист прав власності та доходів від неї. Концепція державної житлової політики України. Соціальна політика на підприємстві та її захисна і мотивуюча роль.

28. Характер і зміст праці. Організація і нормування праці.

Трактування праці з позицій класичної, неокласичної та сучасної економічної науки. Сутність та зміст роботи і трудового процесу. Зміст та характер праці. Особливості змісту та характеру праці в умовах постіндустріального розвитку економіки. Інтелектуалізація праці як сучасна глобальна тенденція: сутність, напрями реалізації, наслідки для соціально-економічного розвитку.

Сутність сучасного типу управління працею. Особливості управління працею за функціями та за цілями і результатами.

Сутність та складові процесу організації праці на підприємстві. Умови введення, проектування, упровадження та соціально-економічне значення суміщення професій. Цілі та завдання атестації робочих місць. Алгоритм проведення комплексного аналізу організації праці на підприємстві. Показники економічної ефективності заходів щодо вдосконалення організації праці та методичні засади їх розрахунку.

Сутність нормування праці. Система норм та нормативів праці. Поняття та структура норми часу. Визначення тривалості окремих елементів норми часу. Методи встановлення норм праці. Дослідження трудових процесів та затрат робочого часу.

29. Регулювання робочого часу

Робочий час як міра кількості праці. Робочий день, робочий час, режим роботи. Законодавче регулювання робочого часу і часу відпочинку. Типові режими праці і відпочинку. Гнучкі режими роботи. Повний і неповний робочий день. Змінність роботи. Методичні засади розробки графіків змінності.

Регулювання міри праці засобами нормування праці та планування виробничих завдань.

Ефективність використання робочого часу.

30. Соціально-економічні механізми забезпечення гідної праці

Головні засади концепції гідної праці. Система показників для оцінки гідної праці за методологією МОП. Соціально-економічні інструменти реалізації принципів гідної праці.

Сучасне трактування та концептуальні положення якості трудового життя. Механізм впливу зростання якості трудового життя на підвищення ефективності економічної діяльності та розширення можливостей людського розвитку. Характеристики якості трудового життя. Система показників якості трудового життя на державному та виробничому рівні. Методи дослідження якості трудового життя. Головні причини низького рівня якості трудового життя в Україні.

31. Продуктивність праці. Ефективність трудової діяльності.

Інноваційна праця

Сутність продуктивності, її відмінності від ефективності та результативності. Методичні засади розрахунку продуктивності праці. Визначення продуктивності праці на мікрорівні. Показники продуктивності праці у вітчизняній статистиці та економічній практиці. Методи вимірювання продуктивності праці: сутність, переваги та недоліки. Умови зміни продуктивності праці. Прямі та непрямі фактори продуктивності праці. Резерви підвищення продуктивності праці: поняття та класифікація. Зміст програм управління продуктивністю праці на підприємстві.

Концептуальні підходи до визначення поняття та рівня ефективності праці. Якість праці: сутність, підходи до визначення, рівні, способи підвищення. Рентабельність праці.

Соціально-економічна природа та ознаки інноваційної праці. Характерні риси інноваційної праці на стадії створення та використання інновацій. Економічні та соціальні аспекти використання інноваційної праці.

32. Заробітна плата в системі винагород. Компенсаційна система.

Соціальний пакет.

Економічні основи заробітної плати як форми винагороди за працю найманого працівника. Вартість та ціна робочої сили: соціально-економічна сутність, параметри та чинники формування. Структура ставки заробітної плати як ціни робочої сили на ринку праці. Витрати на робочу силу: сутність та склад елементів за міжнародними класифікаціями та вітчизняними нормами. Тенденції в динаміці витрат вітчизняних підприємств на робочу силу.

Склад та структура заробітної плати. Функції заробітної плати та механізм їх реалізації. Чинники диференціації заробітної плати. Організація заробітної плати.

Цілі та завдання компенсаційної системи. Складові моделі традиційної системи компенсацій. Напрями управління компенсаційними системами на

підприємствах та в організаціях. Традиційні та нетрадиційні методи компенсації. Сучасні тенденції у сфері компенсацій.

Поняття та складові соціального пакету. Медичне страхування. Заощадження на випадок виключних медичних обставин. Програми захисту доходів. Пенсійні накопичувальні системи. Можливість придбання акцій. Медичне обслуговування при виході на пенсію. Додаткові вихідні дні впродовж робочого тижня. Допомога в оплаті навчання. Здобуття додаткової освіти. Програми сприяння працівникам поза роботою.

Фінансово-економічні важелі запровадження соціального пакету на підприємстві (в організації).

33. Механізм регулювання заробітної плати. Система матеріального стимулювання трудової діяльності

Ринкова кон'юнктура як регулятор заробітної плати. Система державного регулювання заробітної плати. Мінімальна заробітна плата як державна соціальна гарантія. Регламентована та фактична мінімальна заробітна плата. Мета встановлення мінімальної заробітної плати згідно міжнародних трудових норм. Типи процедури та порядок встановлення мінімальної заробітної плати в окремих країнах. Напрями посилення ролі держави в регулюванні заробітної плати. Договірне регулювання заробітної плати як ключова компонента соціального партнерства. Зміст колективних угод та колективного договору в питаннях політики оплати праці.

Тарифне нормування заробітної плати: призначення та зміст. Тарифікація працівників: сутність та практичні аспекти проведення. Тарифна сітка: сутність та варіанти побудови. Алгоритм проектування схем посадових окладів. Характерні ознаки моделі гнучкого тарифу, безтарифних моделей, вилкової моделі оплати праці. Підходи до формування плаваючих посадових окладів. Єдина тарифна сітка: принципи побудови, параметри, варіанти диференціації тарифних ставок. Грейдування як інноваційний підхід в оплаті праці.

Форми та системи оплати праці. Умови доцільності застосування відрядної та почасової форм оплати праці. Заохочувальні, гарантувальні, примусові (рамкові), прості та складні системи оплати праці.

Критерії ефективності та елементи системи преміювання. Вимоги до розроблення системи преміювання. Показники преміювання. Доплати та надбавки у складі заробітної плати: сутність та відмінність від тарифу. Види, умови призначення та розміри надбавок і доплат.

Стимулююча роль контрактної форми наймання та оплати праці.

Вплив фінансового стану підприємства на дієвість системи матеріального стимулювання персоналу. Використання прибутку для формування коштів на стимулювання підвищення ефективності праці.

ОРИЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Планування потреб організації у людських ресурсах за кількісними показниками та якісними характеристиками.
2. Економічна та соціальна сутність зайнятості. Функції зайнятості. Поняття «зайняті», «незайняті», «тимчасово незайняті» громадяни відповідно до Закону України «Про зайнятість населення».
3. Поняття і основні елементи рівня і якості життя. Показники рівня життя і чинники, що його визначають.
4. Основні елементи системи управління продуктивністю праці.
5. Соціально-економічна сутність заробітної плати та її функції у ринковій економіці. Номінальна і реальна заробітна плата, їх взаємозв'язок та фактори, що обумовлюють їх зміни.
6. Поняття соціально-демографічної структури населення. Статевовіковий склад населення.
7. Визначення вимог до якостей претендентів на вакантні посади. Методи професійного підбору працівників на вакантні робочі місця.
8. Концепції, види та форми зайнятості.
9. Поняття та сутність категорії “праця”. Соціально-економічні характеристики праці.
10. Головні засади концепції гідної праці. Система показників для оцінки гідної праці за методологією МОП.
11. Освітньо-професійний вимір соціально-демографічної структури населення.
12. Система показників ефективності управління персоналом.
13. Підходи до визначення моделей ринку праці. Критерії вибору моделі ринку праці. Моделі внутрішньофірмового ринку праці.
14. Зміст, характер та функції праці. Особливості змісту та результатів праці у різних сферах економічної діяльності.
15. Структура заробітної плати. Призначення основної та додаткової заробітної плати. Оптимізація структури заробітної плати.
16. Трудовий потенціал особистості, підприємства, галузі, регіону, суспільства. Складові трудового потенціалу.
17. Безробіття як соціально-економічне явище, його причини та соціально-економічні наслідки. Визначення безробіття за вітчизняною та міжнародною методологією. Види безробіття.
18. Наймані працівники та їх роль в системі соціально-трудова відносин. Представницькі органи найманих працівників на різних рівнях регулювання соціально-трудова відносин.
19. Основні напрями підвищення рівня та якості життя в Україні.
20. Еволюція праці як чинника економічної діяльності.
21. Шлюбний і сімейний склад населення. Шлюбність і розлученість, показники їх інтенсивності. Трансформації шлюбно-сімейного складу населення і процесів його формування.
22. Державна політика щодо розвитку трудового потенціалу.

23. Роботодавці та їх роль у формуванні і розвитку соціально-трудо­вих відносин. Об'єднання роботодавців, їх завдання, функції та роль у становленні й регулюванні соціально-трудо­вих відносин.
24. Грошові та сукупні доходи: склад та джерела формування. Особливості формування доходів населення у сучасній Україні.
25. Показники продуктивності праці на макро-, мезо- та мікрорівні. Методи вимірювання продуктивності праці.
26. Народжуваність і плідність у демографічному вимірі. Основні показники народжуваності. Фактори дітородної активності населення та її диференціація.
27. Показники якості трудового потенціалу та основні напрямки його формування і розвитку.
28. Механізм саморегулювання та функціонування ринку праці.
29. Види поділу праці. Форми кооперації праці.
30. Почасова форма оплати праці та її системи. Сфери застосування та умови використання різних систем відрядної та почасової оплати праці.
31. Сучасні тенденції і структурні особливості народжуваності в Україні та інших європейських країнах.
32. Сегментація ринку праці. Неформальний ринок праці в контексті сегментації ринку праці.
33. Основні показники безробіття, їх взаємозв'язок та методи розрахунку.
34. Основні та додаткові соціальні гарантії. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» і його роль в реалізації основних функцій соціального управління та соціального розвитку.
35. Організація та обслуговування робочих місць.
36. Розвиток персоналу в організації, що навчається. Організація системи розвитку персоналу на підприємстві.
37. Конкуентоспроможність робочої сили. Конкуентоспроможність робочого місця. Фактори впливу на конкуентоспроможність робочої сили.
38. Характеристика методів регулювання соціально-трудо­вих відносин.
39. Соціальний захист як система. Об'єкти і суб'єкти соціального захисту. Принципи, на яких будується система соціального захисту в соціально-орієнтованій ринковій економіці.
40. Склад фонду заробітної плати. Принципи та методи планування фонду заробітної плати.
41. Поняття режиму відтворення населення. Брутто і нетто – коефіцієнти відтворення, їх інтерпретація та методи розрахунку.
42. Економічні аспекти розвитку персоналу. Методологічні підходи до визначення ефективності професійного навчання персоналу.
43. Характеристика основних складових соціального захисту населення.
44. Трудомісткість продукції (послуг, види трудомісткості та їх зміст. Взаємозв'язок виробітку з трудомісткістю.
45. Цілі та завдання компенсаційної системи. Складові моделі традиційної системи компенсацій.

46. Демографічна криза в Україні: причини та соціально-економічні наслідки
47. Індивідуальна пропозиція на ринку праці: поняття та структура. Функція корисності. Гранична норма заміни доходу на відпочинок.
48. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин в країні.
49. Соціально-економічна сутність диференціації доходів населення. Показники диференціації населення за рівнем доходів. Чинники, що впливають на величину та диференціацію доходів населення.
50. Поняття та складові соціального пакету. Фінансово-економічні важелі запровадження соціального пакету на підприємстві (в організації).
51. Поняття міграції, її сутність та показники. Фактори міграції населення, причини та наслідки міграції. Види міграції.
52. Макроекономічні параметри формування конкурентоспроможності робочої сили. Конкурентне середовище. Засади державної політики щодо конкурентоспроможності робочої сили.
53. Сутність та причини поширення бідності. Межа бідності. Головні положення стратегії подолання бідності в Україні.
54. Методи оцінки соціально-економічної ефективності організації праці.
55. Державне регулювання заробітної плати: принципи та механізми. Законодавчі та нормативні документи, на основі яких здійснюється державне регулювання заробітної плати на різних рівнях.
56. Планування й організація професійного навчання робітників організації.
57. Особливості політики у сфері доходів населення як фактор процесу формування соціально-трудових відносин. Принципи державної політики доходів.
58. Соціальне страхування як інститут реалізації соціального захисту, його види і функції.
59. Програми управління продуктивністю праці: планування, організація, контроль і регулювання.
60. Тарифно-договірне регулювання заробітної плати. Зміст Генеральної тарифної угоди.
61. Організація професійно-кваліфікаційного просування робітників. Планування та розвиток кар'єри фахівців з вищою освітою і керівників організації.
62. Державне регулювання зайнятості. Державна служба зайнятості: структура, мета та завдання функціонування. Поняття державної стратегії зайнятості.
63. Форми та причини розвитку виробничої демократії.
64. Система норм і нормативів праці. Методи встановлення норм.
65. Тарифна система: призначення, функції, елементи.
66. Методи прогнозування чисельності та складу населення.
67. Конкурентоспроможність ринку праці в контексті глобалізаційних змін.
68. Індексація доходів. Компенсаційні виплати. Соціальні стандарти споживання.

69. Види пенсій та критерії їх призначення згідно Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.
70. Поняття інноваційної праці. Ознаки інноваційності праці. Економічні та соціальні аспекти використання інноваційної праці.
71. Теоретичні основи демографічної політики. Сучасна демографічна політика в Україні, мета і основні напрями та засоби реалізації.
72. Професійна орієнтація: сутність, напрями, завдання, принципи орієнтації. Система управління профорієнтацією в Україні.
73. Соціальний захист безробітних. Головні принципи соціального захисту безробітних. Джерела, умови, розміри, терміни виплати та умови невивплати допомоги з безробіття, компенсації і гарантії у випадку втрати роботи.
74. Інфраструктура ринку праці: поняття, елементи і функції.
75. Методологія розрахунку Індексу людського розвитку та його складових. Національна методика розрахунку Індексу людського розвитку регіонів України.
76. Стратегія демографічного розвитку населення.
77. Основні напрями державних заходів щодо скорочення рівня безробіття. Підходи до скорочення безробіття: американський (жорсткий) та шведський (протекціоністський).
78. Грошові та сукупні доходи: склад та джерела формування. Особливості формування доходів населення у сучасній Україні.
79. Гендерна політика. Гендерний розвиток. Гендерна соціально-економічна нерівність як результат різних соціальних можливостей.
80. Стимулююча роль контрактної форми найму та оплати праці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Про зайнятість населення [Електронний ресурс]: Закон України. Режим доступу: www.rada.gov.ua.
3. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України. Закон України. [Електронний ресурс]: Режим доступу: www.rada.gov.ua.
4. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії. Закон України. [Електронний ресурс]: Режим доступу : www.rada.gov.ua.
5. Про межу малозабезпеченості. Закон України. [Електронний ресурс]: Режим доступу : www.rada.gov.ua.
6. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. Закон України.[Електронний ресурс]: Режим доступу : www.rada.gov.ua.
7. Про пенсійне забезпечення. Закон України.[Електронний ресурс]: Режим доступу : www.rada.gov.ua.
8. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України. [Електронний ресурс]: Режим доступу : www.rada.gov.ua.
9. Про соціальні послуги. Закон України. [Електронний ресурс]: Режим доступу : www.rada.gov.ua.
10. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України. [Електронний ресурс]: Режим доступу : www.rada.gov.ua.
11. Декларація тисячелеття Організації Об'єдинених націй. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/sunmitdecl.shtml

Основна література

1. Ринок праці та зайнятість в Україні: реалії та перспективи : колективна монографія / за наук. ред. С. Кожем'якіної, С. Калініної. К.: ІПК ДСЗУ, 2018. 424с.
2. Безугла В.О. Соціальне страхування. Навч. посіб./ В.О. Безугла, Д.М. Загірняк, Л.П. Шаповал. К.: Центр учбової літератури, 2011.208 с.
3. Гнибіденко І.Ф. Трудовий потенціал регіону: опорний конспект лекцій / І.Ф. Гнибіденко, М.К. Орлатий, О.М. Коваль та ін. К.: Вид-во НАДУ, 2014. – 76 с.
4. Гнибіденко І.Ф. Соціально-трудові відносини зайнятості: сучасні тенденції, виклики, шляхи розвитку: монографія / [А.М. Колот, І.Ф. Гнибіденко, О.О. Герасименко та ін.]; за наук. ред. А.М.Колота, І.Ф. Гнибіденка. К.: КНЕУ, 2015. 295 с.

5. Калініна С.П. Трансформація міжнародного ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень / С.П. Калініна, Ю.О. Гетьманенко, О.С. Гайдаш; за аг. ред. д.е.н., професора С.П. Калініної. Вінниця: ТОВ «Нілан – ЛТД», 2015. 240с.
6. Калініна С.П. Удосконалення інституційного регулювання національного ринку праці в системі міжнародних трудових комунікацій: Монографія / С. П. Калініна, К. А. Тахтарова та ін. Антикризова стратегія розвитку України: соціально-економічні, фінансові та глобальні виклики. ДонНУ ім. В. Стуса, Вінниця.Вінниця, 2017. 328с.
7. Колот А.М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку: монографія / А.М.Колот. К.: КНЕУ, 2010. 251с.
8. Конопліна Ю.С. Система соціального страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / Ю.С. Конопліна. Суми: Університетська книга, 2015. 264 с.
9. Костиця В.І. Модернізація державних служб зайнятості на ринку праці (науково-аналітичний огляд) : колективна монографія / Маршавін Ю. М., Судаков М. В., Костиця В. І., Вірченко А. А., Борімчук М. Ю., Балашова Н. В. ; за заг. ред. М. В. Судакова.К. : ІПК ДСЗУ, 2016. 109 с.
- 10.Кропельницька С. О. Соціальне страхування [текст]: навч. посіб. С. О. Кропельницька, Т. В. Солоджук [Вид. 2-ге, перероб. та доп.]. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 336 с.
- 11.Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект (колективна монографія) / за ред. Е.М. Лібанової; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2015. 356 с.
- 12.Маршавін Ю.М. Ринок праці України і державна служба зайнятості в умовах динамічних змін: матеріали досліджень / Ю.М. Маршавін. К. : Альтерпрес,2011. 484 с.
- 13.Ільч Л.М. Структурні трансформації транзитивного ринку праці України: монографія. К.: Алерта. 2017. 608 с.

Додаткова література

1. Дружиніна В.В. Місцевий ринок праці: умови функціонування, методи та способи забезпечення збалансованості: монографія / В.В. Дружиніна; наук. ред. В.М. Василенко; НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. Донецьк: Юго-Восток, 2014.366 с.
2. Калініна С.П. Розвиток міжнародних трудових комунікацій в глобальній економіці: теоретико-методологічний аспект / С.П. Калініна, Ю.О. Гетьманенко, О.А. Оливко, К.А. Тахтарова, О.С. Гайдаш, О.П. Кушнарченко. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015.288с.
3. Kalinina S.P. Trends in International Labor Market Development: the Gender Aspect / S. P. Kalinina, L. P. Davydiuk // Ринок праці та зайнятість населення. №1(50), 2017. С. 27–35.
4. Колесник І.А. Ефективність політики у сфері трудової міграції в контексті євроінтеграційних прагнень України / І. А. Колесник // Економіка&Держава. 2017. №1. С. 25–29.

5. Костриця В.І. Активація безробітних: підходи та практики їх реалізації у державних службах зайнятості зарубіжних країн / В.І. Костриця, М.В. Судаков. Ринок праці та зайнятості населення, 2016 р., № 1 (46).С. 29 –32.
6. Кочемировська. О.О. Розвиток трудового потенціалу як чинник економічного зростання України: аналіт. доп. / О.О. Кочемировська. К.: НІСД (Сер. «Економіка», вип. 16), 2014.108 с.
7. Маршавін Ю.М. Економічна ефективність заходів щодо активного сприяння зайнятості ареастрованих безробітних в умовах тривалої кризи: методологія та інструментарій оцінювання // Ринок праці та зайнятість населення.2016. № 1. С. 3-7.
8. Маршавін Ю.М. Теоретичні та практичні засади оцінювання економічної ефективності активних програм на ринку праці // Демографія та соціальна економіка. 2016.№3. С. 186-197.
9. Надрага В.І. Інституціональне середовище як фактор детермінації соціальних ризиків у сфері зайнятості населення / В. І. Надрага // Ринок праці та зайнятість населення. 2017. №1(50). С. 6–15.
- 10.Надрага В.І. Моніторинг соціальних ризиків як складова оцінки соціальної політики /. В.І. Надрага // Формування ринкових відносин. 2016. №9. С.3-8.
- 11.Nadraga, V.I. Theoretical bases of risk management of social-labor sphere / V. I. Nadraga // Науковий вісник Полісся. 2017. №4(12). Ч. 2.С. 8–15.
- 12.Черкасов А.В. Сучасні інструменти сприяння працевлаштування безробітних громадян / А. В. Черкасов, Л. М. Фокас, Н. В. Ортікова // Ринок праці та зайнятість населення. 2017.№3(52). С. 85–95.

Офіційні інформаційні ресурси

1. www.zakon.rada.gov.ua – база "Загальне законодавство" Верховної Ради України
2. www.president.gov.ua – сайт Адміністрації Президента України
3. www.kmu.gov.ua – сайт Кабінету Міністрів України
4. www.me.gov.ua – сайт Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України
5. www.mlsp.gov.ua – сайт Міністерства соціальної політики України
6. www.dcz.gov.ua – сайт Державної служби зайнятості
7. www.Ukrstt.gov.ua – сайт Державного комітету статистики України
8. www.un.org – сайт Організації об'єднаних націй
9. www.ilo.org – сайт Міжнародної організації праці
10. www.iom.org – сайт Міжнародної організації міграції
11. www.ec.europa.eu – сайт Європейської комісії

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання відповідей здійснюється з дотриманням таких принципів: індивідуальний характер перевірки та оцінювання знань; системність; диференційованість; об'єктивність; вмотивованість оцінок; вимогливість та єдність вимог тощо.

Під час оцінювання враховуються такі критерії:

- характеристики відповіді: елементарна, фрагментарна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;
- якість знань: правильність, повнота, осмисленість, глибина, системність, рівень узагальнення;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки;
- досвід творчої діяльності: вміння виявляти проблеми, формулювати теорії, розв'язувати проблеми.

У процесі перевірки знань використовується класична система оцінювання. Результати відповідей оцінюються за 4-бальною шкалою. За результатами відповідей обов'язковим є підсумкове накопичення балів (максимум 15 балів) та ділення балів на кількість питань в екзаменаційному білеті (середня оцінка).

Метод контролю здійснюється в письмовій формі з подальшою усною відповіддю. Екзаменаційний білет складаються з трьох теоретичних питань різного рівня складності.

Абітурієнти, які набрали в середньому менше трьох балів, вважаються такими, що не склали вступний іспит до аспірантури.

Шкала оцінювання: національна

- 5 – відмінно;
- 4 – добре;
- 3 – задовільно;
- 2 – незадовільно.

Критерії оцінки знань:

“відмінно” – абітурієнт дає ґрунтовні, глибокі та теоретично правильні відповіді на поставлені питання, демонструє знання законів України, постанов Кабінету Міністрів, інструкцій, підручників, посібників, наводить узагальнення і висновки;

“добре” – абітурієнт володіє знанням на рівні попереднього пункту, але ним допущені незначні помилки у формулюванні термінів і категорій, проте з допомогою членів комісії він швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді;

“задовільно” - абітурієнт неправильно відповідає на одне з питань або дає на всі питання малообґрунтовані неповні відповіді та тільки з допомогою членів комісії може виправити допущені помилки;

“незадовільно” – абітурієнт дає неправильну відповідь на два-три запитання, допускається грубих помилок і не може їх виправити.

Навчально-методичне видання

Кожем'якіна Світлана Миколаївна

Калініна Світлана Петрівна

**Програма вступних іспитів до аспірантури
зі спеціальності 051 «Економіка»**

Відповідальний за випуск М.В. Пахомова
Комп'ютерний набір С.М. Кожем'якіна

Підписано до друку __.__.2020 р. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Ум. друк. арк. 2.22.
Тираж 20 прим. Зам. № _____

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції. Серія ДК №1805 від 25.05.2004.

Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості України (ІПК ДСЗУ)
03038, Київ – 38, вул. Нововокзальна 17.
Тел./факс (044) 536-14-85